

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Traducere din limba franceză

Consiliul Europei

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Secția a treia

Cauza RABINOVICI împotriva ROMÂNIEI

(cererea nr. 38467/03)

Hotărâre

Strasbourg

27 iulie 2006

Această hotărâre va deveni definitivă în condițiile definite la articolul 44 § 2 al Convenției. Poate suferi modificări de formă.

În cauza Rabinovici împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (secția a treia), reunită în camera formată din:

Domnii B.M. Zupančič, președinte,

J. Hedigan,

L. Caflisch,

C. Bîrsan,

Doamna A. Gyulumyan

Domnii E. Myjer

David Thor Björgvinsson, judecători

și Dl. R. Liddell, grefier,

După ce a deliberat în camera de consiliu din 6 iulie 2006,

Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 38467/03) îndreptată împotriva României al cărei cetățean, având de asemenea cetățenie israeliană, D.na Antonia Rabinovici (“reclamanta”), a sesizat Curtea la data de 25 noiembrie 2003 în temeiul art. 34 al Convenției de protecție a Drepturilor Omului și Libertăților fundamentale (“Convenția”).

2. Reclamanta este reprezentată de D.ra H. Craiu, avocată din Galați. Guvernul român (“Guvernul”) este reprezentat de împuternicitul său, D.na B. Rămășcanu.

3. La 6 septembrie 2005, Curtea (secția a treia) a decis să transmită cererea Guvernului. Prevalându-se de articolul 29 § 3, ea a hotărât că vor fi examinate în același timp admisibilitatea și temeinicia cauzei.

DE FAPT

I. ÎMPREJURĂRILE SPEȚEI

4. Reclamanta s-a născut în 1914 și este rezidentă la Bnei Brac (Israel).

5. La o dată neprecizată părinții reclamantei au părăsit legal România pentru a-și stabili domiciliul în Israel. În temeiul decretului nr. 111/1951 privind bunurile

abandonate, statul a intrat în posesia imobilului lor, situat la nr. 24 în str. I. L. Caragiale (fosta stradă Balaban), din Galați.

A. Acțiune în revendicare

6. Printr-o sentință din 16 iunie 2000 Judecătoria Galați a admis acțiunea de revendicare a imobilului în chestiune, înaintată de reclamantă la 3 noiembrie 1999 împotriva Consiliului Municipal Galați. Tribunalul a considerat că respectivul imobil nu a fost abandonat de părinții reclamantei, că statul a intrat în posesia sa în mod abuziv, fără titlu și că reclamanta, în calitate de proprietară unică a imobilului, a pierdut numai posesia și dreptul de folosință a bunului său. În consecință, tribunalul a condamnat Consiliul Municipal Galați să restituie reclamantei imobilul în litigiu.

7. Printr-o hotărâre din 8 februarie 2001, Tribunalul județean Galați a respins apelul înaintat de Consiliul Municipal pe motiv că prescrierea achizitivă invocată de acesta din urmă nu și-a putut produce efectele, în măsura în care statul a obținut și a păstrat imobilul prin acte de violență fizică împotriva proprietarilor.

8. Printr-o hotărâre din 5 octombrie 2001, Curtea de apel Galați a constatat nulitatea recursului formulat de Consiliul Municipal din cauza neplății taxei de timbru datorată. În nici-un moment al procedurii Consiliul Municipal nu a informat reclamanta sau instanțele că imobilul fusese vândut de Primăria Galați unor terți în temeiul legii nr. 112/1995.

9. După ce a investit sentința din 16 iunie 2000 cu formulă executorie, reclamanta s-a adresat unui executor judecătoresc care, într-un proces-verbal din 31 octombrie 2001, a constatat că imobilul în cauză, împărțit în două apartamente, a fost vândut la 29 septembrie și 17 octombrie 1997 de Primăria Galați locatarilor imobilului în temeiul legii

nr. 112/1995 asupra regimului juridic al unor imobile naționalizate (“legea nr. 112/1995”).

B. Acțiune de anulare a contractelor de vânzare

10. La o dată neprecizată reclamanta a sesizat Judecătoria Galați cu o acțiune de anulare a contractelor de vânzare din 29 septembrie și 17 octombrie 1997, îndreptată împotriva Consiliului Municipal Galați și familiilor P. și C., foștii locatari ai statului. În temeiul sentinței din 16 iunie 2000 și a deciziei din 19 iulie 1995 a Curții constituționale, reclamanta a considerat că statul nu devenise niciodată proprietarul imobilului în litigiu și că în concluzie a vândut un bun care nu-i aparținea. Prin urmare, contractele de vânzare citate anterior erau lovite de nulitate.

11. Printr-o sentință din 20 martie 2002 Judecătoria Galați a respins acțiunea în anulare pe motiv că eroarea asupra calității de proprietar a vânzătorului unui bun era un mijloc de nulitate relativă care nu putea fi ridicat de reclamantă, căreia îi revenea dreptul de a înainta eventual o acțiune în revendicare a bunului și că familiile P. și C. fuseseră de bună credință cu ocazia încheierii contractelor de vânzare.

12. Printr-o hotărâre din 18 decembrie 2002 Tribunalul județean Galați a respins apelul înaintat de reclamantă, care a menționat că legea nr. 112/1995 se aplica numai la bunurile imobiliare intrate în patrimoniul statului în temeiul unui titlu valabil, ceea ce nu era cazul imobilului său. Tribunalul a considerat că în lipsa unei acțiuni în revendicare în curs în momentul încheierii contractelor de vânzare, dispozițiile legii citate anterior au fost respectate și că familiile P. și C. beneficiau de prezumpția de bună credință.

13. Printr-o sentință din 21 aprilie 2003 Curtea de apel Galați a respins recursul înaintat de reclamantă din aceleași motive.

14. Printr-o scrisoare din 9 ianuarie 2006 Primăria Galați a informat reprezentantul Guvernului că reclamanta nu a depus cererea de restituire sau de despăgubire în temeiul legii nr. 10/2001 asupra restituirii bunurilor naționalizate abuziv ("legea nr. 10/2001") pentru imobilul situat la nr. 24, str. I. L. Caragiale, în Galați.

II. DREPTUL INTERN PERTINENT

15. Dispozițiile legale și jurisprudența internă petinente sunt descrise în sentințele *Brumărescu împotriva României* ([GC], nr. 28342/95, CEDO 1999-VII, pag. 250-256, §§ 31-44), *Străin și alții împotriva României* (nr.57001/00, §§ 19-26, 21 iulie 2005), *Păduraru împotriva României* (nr.63252/00, §§ 38-53, 1 decembrie 2005) și *Porteanu împotriva României* (nr.4596/03, §§ 23-25, 16 februarie 2006).

16. Termenul prevăzut de articolul 21 al legii nr. 10/2001 pentru depunerea cererilor de restituire sau de despăgubire pentru imobilele naționalizate care fac obiectul acest legi a expirat la 14 februarie 2002, după ce a fost prelungit în ultimă instanță prin ordonanța de urgență a Guvernului nr. 145/2001. Articolul III § 37 al legii nr.247/2005 nu a introdus un nou termen de prezentare a acestor cereri decât în ceea ce privește terenurile ce fac obiectul legii nr.1/2000, și anume terenurile agricole și silvice.

DE DREPT

I. ASUPRA ÎNCĂLCĂRII INVOCATE LA ARTICOLUL 6 § 1 AL CONVENȚIEI

17. Reclamanta invocă faptul că vânzarea imobilului său de către stat unor terți, confirmată prin sentința din 21 aprilie 2003 a Curții de apel Galați, a pus-o în imposibilitatea de a beneficia de dreptul său de proprietate asupra acestui imobil, cu încălcarea articolului 1 al Protocolului nr.1 care prevede astfel:

“Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi privat de proprietatea sa decât din cauza utilității publice și în condițiile prevăzute de lege și principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului pe care îl dețin statele de a pune în vigoare legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosirea bunurilor în conformitate cu interesul general sau pentru a asigura plata impozitelor sau alte contribuții sau amenzi.”

A. Asupra admisibilității

18. Curtea constată că această plângere nu este nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Constituției. Ea relevă de altfel că aceasta nu se lovește de nici-un motiv de inadmisibilitate. Trebuie deci să fie declarată admisibilă.

B. Asupra fondului

19. Guvernul subliniază dificultățile legate de reglementarea problemei imobilelor naționalizate și face o prezentare a legilor adoptate ulterior de stat după 1989 în domeniu. Cu acest titlu el rezumă obiectivele legii nr. 112/1995 privind casele naționalizate, ale legii nr. 10/2001, care a fost prima lege ce a reglementat la modul general problema imobilelor naționalizate intenționând să stabilească un echilibru între cerința reparației și siguranța raporturilor juridice și în sfârșit ale legii nr. 247/2005, care a modificat și completat legea nr. 10/2001 creând cadrul instituțional și financiar pentru o aplicare mai efectivă a acestei ultime legi.

20. Guvernul consideră că autoritățile naționale beneficiază de o amplă putere discreționară nu numai în privința alegerii măsurilor vizând asigurarea respectării

drepturilor patrimoniale sau reglementarea în materie de drept de proprietate, ci și pentru asigurarea perioadei necesare pentru punerea lor în aplicare. El consideră că ultima reformă în domeniu, și anume legea nr. 247/2005, impune principiul acordării despăgubirilor echitabile și neplafonate, stabilite printr-o decizie a comisiei administrative centrale pe baza unei expertize și accelerează procedura de restituire sau de despăgubire. Această lege prevede că, în cazul în care restituirea imobilului nu este posibilă, despăgubirea se va face prin emiterea titlurilor de participație la un organism colectiv de valori mobiliare (*Proprietatea*), corespunzătoare valorii bunului stabilită de expertiză.

21. Guvernul consideră că reclamanta ar fi putut obține o despăgubire dacă ar fi înaintat o cerere în această privință în temeiul legii nr. 10/2001 în termenele cerute, și anume fie în termen de un an și jumătate de la intrarea în vigoare a acestei legi, fie între 22 iulie și 30 noiembrie 2005, în conformitate cu legea nr. 247/2005. El consideră că despăgubirea prevăzută de legislația română răspunde cerințelor articolului 1 al Protocolului nr. 1 și că întârzierea cu patru ani în acordarea despăgubirilor reclamantei nu rupe echilibrul just de păstrat între interese, ținând cont de asemenea de circumstanțele excepționale care privesc reglementarea în domeniu.

22. Reclamanta consideră că legea nr.10/2001 nu este aplicabilă la cauza sa, în măsura în care, în momentul intrării în vigoare a legii nr.10/2001, ea beneficia de sentința definitivă din 16 iunie 2000 a Judecătoriei Galați, care îi recunoștea calitatea de proprietar al imobilului în cauză și ordona restituirea sa de către autorități. Ea consideră că a suferit o atingere asupra dreptului său de proprietate în privința vânzării frauduloase a bunului său de către stat locatarilor.

23. Curtea amintește că, în mai multe cauze recente, ea a considerat că vânzarea de către stat a bunului altuia unor terți de bună credință, chiar dacă este anterioară confirmării definitive în justiție a dreptului de proprietate a altuia, reprezintă o privare de bun. O asemenea privare, combinată cu lipsa totală a despăgubirii, este contrară articolului 1 al Protocolului nr. 1 (*Străin și alții împotriva României*, nr.57001/00, §§ 39, 43 și 59, 21 iulie 2005 și *Porteanu împotriva României*, nr.4596/03, § 32, februarie 2006).

24. Prin urmare, în cauza *Păduraru* citată anterior, Curtea a constatat că statul și-a încălcat obligația pozitivă de a reacționa în timp util și coerent în fața problemei de interes general care constituie restituirea sau vânzarea imobilelor intrate în posesia sa în temeiul decretelor de naționalizare. Ea a considerat de asemenea că incertitudinea generală creată astfel s-a repercutat asupra reclamantului, care s-a aflat în imposibilitatea de a redobândi ansamblul bunului său atunci când a dispus de o hotărâre definitivă condamnând statul să i-l restituie (*Păduraru*, citat anterior, § 112).

25. În cazul în speță, Curtea nu vede nici-un motiv să se îndepărteze de jurisprudența citată anterior, situația de fapt fiind clar aceeași. După exemplul cauzei *Porteanu*, în prezenta cauză, terții au devenit proprietarii imobilului în cauză mai înainte ca dreptul de proprietate al reclamantei asupra acestui bun să fie confirmat definitiv cu efect retroactiv. Și ca în această cauză, precum și în cauza *Străin*, reclamanta a fost recunoscută în cazul în speță drept proprietarul legitim, tribunalele considerând că dreptul său de proprietate era incontestabil, ținând seama de naționalizarea abuzivă și că nu și-a pierdut decât posesia și dreptul de folosință asupra bunului său.

26. Curtea constată că vânzarea de către stat a bunului reclamantei, în temeiul legii nr. 112/1995 care nu permitea să se vândă decât bunurile naționalizate legal, o împiedică să beneficieze de dreptul său și că nici-o despăgubire nu i-a fost acordată pentru această privare.

27. Curtea remarcă faptul că la 22 iulie 2005 a fost adoptată legea nr. 247/2005 de modificare a legii nr. 10/2001. Această nouă lege prevede că persoanele ale căror bunuri imobile au intrat în mod abuziv în patrimoniul statului între 1945 și 1989 au dreptul la o despăgubire corespunzătoare valorii de piață a bunului care nu a putut fi restituit, între altele din cauza vânzării legale a bunului de către stat terților, sub forma acțiunilor la un organism de plasare a valorilor imobiliare (*Proprietatea*).

28. Curtea nu este convinsă de argumentul Guvernului conform căruia reclamanta ar fi putut obține o despăgubire dacă ar fi înaintat o cerere în temeiul legii nr. 10/2001, modificată de legea nr. 247/2005.

29. Pe de o parte, Curtea relevă că din dreptul intern reiese că termenul pentru depunerea unei cereri de despăgubire în temeiul legii nr. 10/2001 a expirat la 14 februarie 2002 și că legea nr. 247/2005 nu a prelungit acest termen. Ea consideră nu i se poate reproșa reclamantei că nu a înaintat o cerere de despăgubire în termenul menționat anterior, ținând cont de faptul că la vremea respectivă procedura de anulare a contractelor de vânzare litigioase era în curs în fața instanțelor, reclamanta încercând astfel să facă să reintre bunul în patrimoniul statului pentru a se executa sentința definitivă din 16 iunie 2000 care ordona autorităților să-i restituie în natură imobilul în cauză. Curtea consideră că era de așteptat ca reclamanta, care în temeiul legii nr. 10/2001 nu se mai aștepta la restituirea imobilului vândut legal, să ceară acordarea despăgubirilor numai după

respingerea în ultimă instanță a acțiunii sale de anulare a contractelor de vânzare. Ori, trebuie să se constate, cum de altfel Guvernul o admite, că în aprilie 2003 termenul prevăzut de legea nr. 10/2001 expirase deja.

30. Pe de altă parte, și mai ales, Curtea remarcă faptul că legea nr. 247/2005 nu funcționează în prezent în așa fel încât să conducă la acordarea efectivă a unei despăgubiri foștilor proprietari deposezați de imobilele lor naționalizate și că această lege nu ia în calcul prejudiciul suferit de persoanele private astfel de bunurile lor, înainte de intrarea sa în vigoare, din cauza unei absențe prelungite a despăgubirii (a se vedea *mutatis mutandis*, între altele, *Porteanu împotriva României*, nr.4596/03, § 34, 16 februarie 2006). Astfel, ea constată că procedura de aprobare a proprietății de către Consiliul național al valorilor mobiliare ("CNVM" și transformarea titlurilor de valoare ale primei în acțiuni cotate la bursă, operațiuni necesare pentru ca despăgubirile prevăzute de legea susmenționată să poate avea o valoare efectivă, nu s-au încheiat până în prezent. Prin urmare, Curtea consideră că faptul pentru reclamantă de a fi urmat procedura reglementată de legea nr. 10/2001 nu i-ar fi permis să beneficieze în prezent de o despăgubire efectivă.

31. În consecință, Curtea consideră că privarea reclamantei de dreptul său de proprietate asupra imobilului în chestiune, combinată cu lipsa totală a despăgubirii, a făcut-o să sufere o greutate disproporțională și excesivă, incompatibilă cu dreptul la respectarea bunurilor lor garantat de articolul 1 al Protocolului nr.1.

Prin urmare, s-a încălcat această dispoziție.

II. ASUPRA ÎNCĂLCĂRII INVOCATE LA ARTICOLUL 6 § 1 AL CONVENȚIEI

32. Invocând articolul 6 § 1 al Convenției reclamanta se plânde de soluția procedurii de anulare a contractelor de vânzare privind imobilul în chestiune, încheiată prin hotărârea din 21 aprilie 2003 a Curții de apel Galați.

33. Curtea amintește că nu este sarcina sa să se substituie instanțelor interne, deoarece le revine în primul rând autorităților naționale și în special curților și tribunalelor să interpreteze legislația internă (*Brualla Gomez de la Torre împotriva Spaniei*, din 19 decembrie 1997, *Culegere* 1997-VIII, pag.2955, § 31). Rolul Curții se limitează la a verifica compatibilitatea cu Convenția a efectelor unei asemenea interpretări.

34. În cazul în speță, Curtea relevă că acțiunea reclamantei de anulare a contractelor de vânzare litigioase a fost examinată de mai multe instanțe interne în fața cărora interesata a putut expune susținerile și mijloacele de apărare pe care le-a considerat utile. Ea remarcă faptul că deciziile criticate au intervenit în urma unei proceduri în contradictoriu. În consecință și ținând cont de asemenea de lipsa arbitrarului deciziilor în cauză, Curtea consideră că procedura în chestiune a avut un caracter echitabil.

35. Reiese că această plângere este clar nefondată și trebuie respinsă cu aplicarea articolului 35 § 3 și 4 ale Convenției.

III. ASUPRA APLICĂRII ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

36. În temeiul articolului 41 al Convenției,

“Dacă Curtea declară că a existat încălcarea Convenției sau Protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite să se șteargă decât imparțial consecințele acestei încălcări, Curtea acordă părții vătămate, dacă este cazul, o reparație echitabilă”.

A. Dauna

37. Cu titlu de prejudiciu material pe care l-ar fi suferit, reclamanta cere 271.973 euro (EUR), reprezentând valoarea imobilului în cauză, format din două apartamente cu o suprafață construită totală de 191 m² și terenul aferent de 367 m², așa cum a fost stabilită printr-o expertiză tehnică. Ea cere de asemenea 50.000 euro cu titlu de daună morală pentru suferințele provocate de ingerința statului în dreptul său de proprietate.

38. În privința cererii pentru prejudiciul material, Guvernul consideră că valoarea de piață a imobilului în cauză este de 149.646 euro și supune atenției un raport de expertiză în acest sens. Acest raport consideră că suprafața construită a imobilului nu este decât de 173 m². În privința cererii pentru prejudiciul moral, Guvernul consideră că prejudiciul invocat ar fi suficient compensat prin constatarea încălcării și că, în orice caz, reclamanta nu a dovedit legătura de cauzalitate dintre suferința invocată și încălcarea constatată de Curte.

39. Curtea amintește că o hotărâre de constatare a unei încălcări implică pentru statul pârât obligația juridică în privința Convenției de a pune un termen încălcării și de a-i îndepărta consecințele. Dacă dreptul intern nu permite să se înlăture decât imparțial consecințele acestei încălcări, articolul 41 al Convenției conferă Curții puterea de a acorda o reparație părții vătămate prin actul sau omisiunea în privința căroră s-a constatat o încălcare a Convenției. În exercitarea acestei puteri ea dispune de o anumită latitudine; adjectivul “echitabil” și partea de frază “dacă e cazul” stau mărturie.

40. Printre elemnetele luate în considerare de Curtea, atunci când hotărăște în acest sens, figurează dauna materială, adică pierderile suferite efectiv ca o consecință directă a încălcării invocate și dauna morală, adică reparația stării de îngrijorare,

neplăcerile și incertitudinile rezultate din această încălcare, precum și alte pagube nemateriale (a se vedea între altele, *Ernestina Zullo împotriva Italiei*, nr.64897/01, § 25, 10 noiembrie 2004).

41. De asemenea, acolo unde diferitele elemente care constituie prejudiciul nu se pretează la un calcul exact sau acolo unde distincția dintre paguba materială și paguba morală se dovedește a fi dificilă, Curtea poate ajunge să le examineze în ansamblu (*Comingersoll împotriva Portugaliei* [GC], nr. 35382/97, § 29, CEDO 2000-IV).

42. Curtea consideră, în împrejurările speței, că restituirea bunului aflat în litigiu, așa cum este ordonată de sentința definitivă din 16 iunie 2000 a Judecătoriei Galați, ar pune reclamanta pe cât posibil într-o situație echivalentă cu cea în care s-ar afla dacă cerințele articolului 1 al Protocolului nr. 1 nu ar fi fost încălcate. Dacă statul pârât nu va efectua o asemenea restituire în termen de trei luni începând din ziua în care prezenta hotărâre va deveni definitivă, Curtea decide că va trebui să-i plătească interesatei, drept daună materială, o sumă corespunzătoare valorii actuale a imobilului în chestiune.

43. Curtea remarcă diferența importantă dintre valoarea imobilului așa cum a fost stabilită de cele două expertize prezentate de părți, diferență datorată în principal modului diferit prin care cei doi experți au calculat suprafața imobilului și finisările acestuia. Ținând cont de informațiile de care dispune asupra prețurilor pieții imobiliare locale și de elementele oferite de părți, Curtea consideră valoarea de piață actuală a bunului la 160.000 euro.

44. Prin urmare, Curtea consideră că evenimentele în cauză au putut provoca reclamantei o stare de incertitudine și suferințe care nu pot fi compensate de constatarea

încălcării. Ea consideră că suma de 3.000 euro reprezintă o reparație echitabilă a prejudiciului moral suferit de reclamantă.

B. Dobânzi moratorii

45. Curtea consideră adecvat să bazeze rata dobânzilor moratorii pe baza ratei dobânzii facilității de împrumut marginal a Băncii centrale europene majorată cu un procent de trei puncte.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Decide cererea admisibilă în privința plângerii referitoare la articolul 1 al Protocolului nr. 1 și inadmisibilă pentru restul;
2. Decide că s-a încălcat articolul 1 al Protocolului nr. 1;
3. Decide
 - a) că statul pârât trebuie să restituie reclamantei imobilul în chestiune, situat la nr. 24, în str. I. L. Caragiale (fosta stradă Balaban) în Galați, în termen de trei luni de la data la care hotărârea va deveni definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției;
 - b) că în lipsa unei asemenea restituiri, statul pârât trebuie să plătească reclamantei în același termen de trei luni 160.000 euro (o sută șaizeci mii euro) drept daună materială;
 - c) că în orice caz statul pârât trebuie să plătească reclamantei 3.000 euro (trei mii euro) drept prejudiciu moral, plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit asupra sumelor mai sus menționate, sume care vor fi transformate în lei la cursul aplicabil la data reglementării;

- d) că începând de la expirarea respectivului termen și până la plată, aceste sume se vor mări cu o dobândă simplă la o rată egală cu cea de împrumut marginal a Băncii centrale europene aplicabil în această perioadă, mărit cu un procent de trei puncte;

4. Respinge cererea de reparație echitabilă pentru restul.

Redactată în franceză, apoi comunicată în scris la data de 27 iulie 2006 cu aplicarea articolului 77 §§ 2 și 3 al regulamentului.

Roderick Liddell

Boštjan M. Zupančič

Grefier

Președinte